

تأثیر استفاده از داستان کوتاه در تقویت مهارت خواندن فارسی آموزان خارجی

غزل خطیبی

کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان دانشگاه علامه طباطبائی

hermia1000@gmail.com

دکتر شهلا رقیب‌دوست

دانشیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی

neishabour@hotmail.com

دکتر رضامراد صحرانی

دانشیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی

rezasahraee@yahoo.com

چکیده

بررسی میزان تأثیر داستان کوتاه در آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان به‌ویژه در تقویت مهارت خواندن فارسی‌آموزان خارجی موضوع اصلی این جستار است. خواندن، مهارتی پایه برای یادگیری زبان دوم/خارجی و یکی از توانایی‌های ضروری زبان‌آموزان برای کسب دانش در حوزه فرهنگ و ادبیات زبان مقصد به شمار می‌آید. از سوی دیگر، برای آنکه فرایند یادگیری مهارت خواندن برای زبان‌آموزان کسالت‌آور نباشد، استفاده از متون داستانی در آموزش زبان دوم بسیار حائز اهمیت است. برای انجام این تحقیق از میان انواع داستان، داستان کوتاه برگزیده شد تا میزان تأثیر آن بر ماهیت یادگیری فارسی‌آموزان خارجی بررسی شود. در این پژوهش هشت فارسی‌آموز خارجی در حال تحصیل در رشته آرفا (آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان)، در سطح فوق‌میان از کشورهای روسیه، لبنان، عراق و کره جنوبی مشارکت داشتند. پیشتر مهارت خواندن به روش سنتی دستور-ترجمه به فارسی‌آموزان آموزش داده شده بود و براساس آن در آزمونی نیز شرکت کرده بودند. برای انجام این پژوهش، سه داستان کوتاه از مجموعه داستان‌های کلپله و دمنه و مرزبان‌نامه برگزیده و طی سه جلسه تدریس شد و سپس زبان‌آموزان در پس-آزمونی بر مبنای داستان‌هایی که به آن‌ها تدریس شده بود، شرکت کردند. در نهایت، نتایج حاصل از دو آزمون با یکدیگر مقایسه و تحلیل شد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که میان روش دستور-ترجمه و روش مبتنی بر داستان کوتاه تفاوت معناداری وجود دارد، از آن جهت که نمرات به‌دست آمده از فارسی‌آموزان در آزمون مهارت خواندن از طریق داستان کوتاه بسیار بالاتر و به میانگین نزدیکتر بود. بدین ترتیب، با مقایسه دو روش مذکور، این نتیجه حاصل شد که روش استفاده از داستان کوتاه برای مهارت خواندن، در مقایسه با روش‌های معمول و سنتی آموزش، مانند دستور-ترجمه، در تقویت مهارت خواندن مؤثرتر است.

کلید واژه: فارسی‌آموزی، آموزش زبان، مهارت خواندن، داستان کوتاه، دستور-ترجمه.

۱. مقدمه

زبان، مهم‌ترین وسیله برقراری ارتباط میان انسان‌ها است. ابزاری که افراد از طریق آن، اندیشه، عواطف و احساسات خود را به یکدیگر انتقال می‌دهند. امروزه با توجه به فراگیر شدن نقش ارتباطات، نیاز به یادگیری و آموزش زبان‌های خارجی به موضوعی بسیار مهم و فراگیر تبدیل شده است. روش‌های آموزش زبان، برای بهبود مهارت‌های زبانی از دیرباز دستخوش تغییرات بسیار زیادی بوده است. روش‌های سنتی و قدیمی مانند دستور-

ترجمه^۱، روش مستقیم^۲، روش شنیداری-گفتاری^۳ و غیره تا روش‌های جدیدتر مانند روش ارتباطی^۴، آموزش محتوا-محور^۵ و غیره - که بیشتر بر تقویت مهارت برقراری ارتباط تمرکز دارند- هر یک در دوره‌ای روش ثابت آموزش و هدف آن‌ها بهبود روند یادگیری در زبان‌آموزان بوده است. جایگزین شدن روشی به جای روش دیگر، به معنای رد روش قبلی و یا بهتر جلوه دادن روش بعدی نیست، بلکه ویژگی‌های مثبت و منفی هر روش به مرور در طول تدریس به آن روش آشکار می‌شد (لارسن-فریمن و اندرسون^۶، ۲۰۱۱).

۲. چارچوب نظری

پیش از پرداختن به موضوع اصلی ضروری است نخست با مفاهیمی چون مهارت خواندن و اهمیت آن، داستان کوتاه و فواید آموزش از طریق آن و تفکر سطح عالی^۷ که نتیجه تحلیل منطقی متن است، آشنا شویم.

۲-۱ اهمیت مهارت خواندن

آموزش زبان عموماً با چهار مهارت زبان در ارتباط است. از میان این چهار مهارت (خواندن، نوشتن، صحبت کردن، شنیدن)، خواندن یکی از عمده‌ترین روش‌های کسب معلومات و مهم‌ترین فعالیت در حوزه آموزش زبان و ضروری‌ترین مهارت برای یادگیری مستقل است که از طریق آن، زبان‌آموزان می‌توانند دانش بیشتری هم درباره خود زبان و هم درباره موضوعات زبانی دلخواه خود به دست آورند. خواندن این مهارت ضروری و پایه در جامعه امروزی، فرایندی است پیچیده که نه تنها تشخیص واژه‌ها را در برمی‌گیرد، بلکه فرایندهای پیچیده معناسازی را نیز برای اهداف گوناگون در بافت‌های مختلف شامل می‌شود (بقائی و راوند^۸، ۲۰۱۵). به عبارت دیگر خواندن، فرایند ساخت معنی از متن پیش‌رو است؛ یک فعالیت پیام‌رسان و یاری‌رساننده در حل مشکلات^۹ که با تمرین بیشتر، قدرت و انعطاف‌پذیری را افزایش می‌دهد (کلنی^{۱۰}، ۱۹۹۱). هنگامی که از خواندن به‌عنوان یک مهارت حل مشکل صحبت می‌شود در واقع استقلال زبان‌آموز در این فعالیت مد نظر است، از آن جهت که خواننده با نگاه کردن به تصاویر، کمک گرفتن از فرهنگ لغات برای فهم واژه‌های جدید، طرح پرسش و راهکارهایی از این دست، سعی می‌کند متن را بهتر درک کند. خواننده یاد می‌گیرد در حین خواندن، در صورت برخورد با لغتی ناآشنا از راهبردهای^{۱۱} متفاوتی بسته به انتخاب خود، برای فهم بهتر متن استفاده کند و همچنین درمی‌یابد که خواندن یک متن، مستلزم دانستن معنی تمام کلمات آن متن نیست (شارر^{۱۲}، ۲۰۱۲). اهمیت مهارت خواندن در بین دیگر مهارت‌های یادگیری زبان خارجی تا اندازه‌ای است که بسیاری از صاحب‌نظران هدف اصلی یادگیری زبان خارجی را کسب این مهارت عنوان کرده‌اند. محققان معتقدند که هرچه مهارت خواندن بیشتر تقویت شود، دستیابی به مهارت‌های دیگر آسان‌تر خواهد بود. همانند سایر مهارت‌های یادگیری زبان، مهارت خواندن فرایندی است که مستلزم فعال‌سازی دانش پیشین و استفاده از این دانش برای انتقال اطلاعات از شخصی به شخص دیگر است. در مهارت خواندن لازم است تا خواننده آنچه را از متن دریافته است، با دانش پیشین خود همراه کند تا منظور نویسنده را درک کند (صحرايي، ۱۳۷۹).

1. grammer-translate

2. direct method

3. audio-lingual method

4. communicative method

5. content-based Teaching

6. Larsen-freeman & Anderson

7. higher-order thinking

8. Baghaei & Ravand

9. problem solving

10. Clay

11. strategies

12. Sharer

یکی از بهترین روش‌ها برای تقویت مهارت خواندن استفاده از متون اصیل^۱، یعنی متون داستانی و ادبی است. هنگامی که سخن از به‌کارگیری ادبیات و به‌ویژه داستان در آموزش زبان دوم به میان می‌آید، بیشتر افراد به روش دستور-ترجمه نظر دارند؛ به این دلیل که در این روش تنها بر ترجمه متون به زبان مادری زبان‌آموزان تأکید می‌شود. در برخی روش‌ها، مانند روش شنیداری-گفتاری و یا روش ارتباطی، ادبیات به دلیل طبیعت غیرواقعی آن فاقد کاربرد است. با به‌کارگیری روش‌های مبتنی بر ساختار صوری زبان و واژگان، به‌تدریج استفاده از متون ادبی به نحو چشمگیری کاهش یافت. با این همه، در دو دهه اخیر، ادبیات بار دیگر در آموزش زبان دوم، به‌عنوان روشی برای آموزش و مهارت‌های زبانی مطرح شد، البته نه مانند آنچه در روش دستور-ترجمه از آن استفاده می‌شد.

برخی از محققان بر نقش و تأثیر متون ادبی و داستان در آموزش زبان تأکید داشته‌اند از جمله بنابر دیدگاه شر^۲ (۱۹۷۶)؛ به نقل از روچا ارکایا^۳، (۲۰۰۵: ۳۹)، «زبان‌آموزان سطوح مبتدی و مقدماتی می‌توانند از متون ادبی برای تمرین زبان و درک خوانشی استفاده کنند؛ ولی برای سطوح پیشرفته‌تر، استفاده از داستان و متون ادبی موجب پیشرفت دانش ادبی و استفاده خلاقانه از زبان و فهم لایه‌های پنهان معنی یک متن می‌شود». به گفته پارکینسون و توماس^۴ (۲۰۰۵)؛ به نقل از خطیب و سیدرضائی، (۲۰۱۳: ۱۵۶)، «بهتر است از متون ادبی در کلاس‌ها استفاده شود؛ زیرا موجب غنای فرهنگی، تمرین ذهنی، گسترش توانش زبانی و افزایش ظرفیت حافظه می‌گردد. حتی گاهی داستان‌ها منابع آهنگینی هستند که انگیزه یادگیری را در زبان‌آموزان افزایش می‌دهند». استفاده از فعالیت‌های ادبیات‌محور مانند داستان کوتاه، منجر به تقویت هوش عاطفی زبان‌آموزان می‌شود (شیریان و نژادانصاری، ۲۰۱۴: ۱۱). استفاده از داستان‌های ادبی به‌منزله ابزاری آموزشی و همچنین قرار دادن داستان در برنامه آموزشی به افزایش قدرت تفکر زبان‌آموزان کمک می‌کند (رشتچی، ۱۳۸۹: ۲۳).

داستان‌ها در تفهیم بسیاری از مطالب چه به صورت مستقیم و چه به صورت غیرمستقیم بسیار نقش دارند و استفاده از داستان کوتاه به‌خوبی زبان‌آموزان را در روند آموزش زبان دوم درگیر کرده و با ایجاد فضایی دوستانه سبب افزایش اشتیاق آن‌ها برای شرکت در مباحث کلاسی می‌شود. داستان‌ها در مقایسه با متون دیگر دو مزیت دارند: ۱- داستان‌ها جالب و سرگرم‌کننده هستند به همین دلیل هراس فراگیری در زبان‌آموزان کاهش می‌یابد و دیدی انتقادی به آن‌ها می‌بخشد؛ ۲- داستان‌ها موجب می‌شود مطالب، ساده‌تر به خاطر سپرده شوند (یانگ^۵، ۱۹۹۶). از سوی دیگر، به سبب ارتباط انکارناپذیر میان زبان و فرهنگ و آموزش فرهنگ در حوزه آموزش زبان، امروزه استفاده از ادبیات و به‌خصوص داستان کوتاه به‌عنوان منبعی غنی از موضوعات فرهنگی، بسیار ارزشمند می‌نماید. آموزش فرهنگ به زبان‌آموزان کمک می‌کند ضمن فراگیری زبان مقصد با فرهنگ و جامعه آنان نیز آشنا شوند.

۲-۲- فواید آموزش از طریق داستان کوتاه

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از تحقیقات کراشن و لاو^۶ (۲۰۰۰)، زبان‌آموزانی که متون ادبی می‌خوانند، از نظر واژگانی و به‌طور کلی در خواندن متن پیشرفت چشمگیرتری داشته‌اند، چراکه معمولاً داستان‌ها نسبت به متون کتاب‌های درسی جذابتر و جالب‌تر هستند و همین امر انگیزه زبان‌آموزان را برای خواندن بیشتر می‌کند. کوتاه بودن داستان موجب می‌شود زبان‌آموزان متن را بهتر درک کنند به همین دلیل اعتماد به‌نفس آن‌ها برای به پایان رساندن داستان بیشتر می‌شود (شولتز، به نقل از ارکایا، ۲۰۰۵). شایسته است داستان‌ها هم از طیف وسیعی از موضوعات انتخاب شود تا سلیقه‌های متنوع زبان‌آموزان را دربرگیرند و هم با توجه به سطح مهارت زبانی و

1. authentic text

2. Scher

3. Rocha Erkaya

4. Parkinson & Thomas

5. Yang

6. Krashen & Lao

علاقه و نظر زبان‌آموزان انتخاب شود تا از خواندن فرسایشی جلوگیری شود و کلاس درس از معلم-محوری به زبان‌آموز-محوری^۱ تبدیل شود.

کولی و اسلتر^۲ (۱۹۹۱: ۱۹۶) فواید استفاده از داستان کوتاه را چنین توصیف کرده‌اند:

- ۱- داستان کوتاه به دلیل حجم کم آن، کاربردی‌تر است و در طول یک یا دو جلسه می‌توان کل مطالب آنرا تدریس کرد.
- ۲- داستان کوتاه به دلیل داشتن یک طرح داستانی ساده و شخصیت‌های محدود، زبان‌آموزان راحت‌تر با متن ارتباط برقرار می‌کنند.
- ۳- داستان کوتاه دایره وسیعی از موضوعات متفاوت را برای سلیقه‌های مختلف در بر می‌گیرد.

۴- داستان کوتاه در همه سطوح (از مقدماتی تا پیشرفته) و همه سنی قابل اجرا است.

نکته مهم رعایت سه چرخه خواندن در داستان کوتاه است، این سه چرخه شامل فعالیت‌های پیش از خواندن، حین خواندن و پس از خواندن است که هر معلمی باید به آن توجه کند. زبان‌آموزان در پیش‌خوانی فرصت دارند که درباره پیش‌زمینه داستان و واژگان آن اطلاعات کسب کنند (گایدوشک^۳، ۱۹۸۸: ۲۳۳).

۲-۳ تفکر سطح عالی

تفکر سطح عالی یا اندیشه تحلیلی و رای به‌خاطر سپردن اطلاعات و تکرار طوطی‌وار^۴ متن است که در سطوح پیشرفته‌تر زبانی به دست می‌آید. برای دستیابی به تفکر سطح عالی، ابتدا باید اطلاعات به‌دست آورده را درک، استنباط و استنتاج و اطلاعات جدید را با اطلاعات پیشین تلفیق کرده و سپس اطلاعات مورد نیاز را طبقه‌بندی و در صورت نیاز در آن تغییراتی ایجاد کنیم. به عقیده توماس و تورن^۵ (۲۰۰۹)، روش‌های دستیابی به تفکر سطح عالی به شرح زیر است:

- مفاهیم^۶: مفاهیم، نماینده ذهنی مجموعه‌ای از اطلاعات است که با یکدیگر در ارتباط هستند. فراگیران برای دانش درباره موضوعی، بهتر است نخست نقشه مفهومی آنرا درک کنند. این کار به طبقه‌بندی افکار در ذهن فراگیر کمک شایانی می‌کند؛ برای نمونه، طبقه‌بندی مکاتب ادبی به رمانتیسم^۷، ناتورالیسم^۸، کوبیسم^۹. این مفاهیم نمایانگر فعالیت‌ها، اشیاء، موجودات زنده، ویژگی‌ها، مفاهیم ذهنی، نسبت‌ها و غیره هستند؛ که در صورت‌های متفاوت از جمله مفاهیم واقعی، انتزاعی، شفاهی، غیرکلامی و فرایندی نمود پیدا می‌کنند. مفاهیم واقعی به آن دسته از مفاهیمی اطلاق می‌شوند که قابل دیدن، شنیدن و لمس کردن باشند؛ اما مفاهیم انتزاعی در ذهن انسان نقش می‌بندند و با حواس ظاهری انسان قابل درک نیستند. برای درک مفاهیم انتزاعی نیاز است یا آن‌ها را خود تجربه کنیم و یا آن‌ها را با مفاهیمی مقایسه کنیم که از پیش درباره آن‌ها اطلاع داریم. آموزش مفاهیم انتزاعی بسیار دشوار است و نیاز به معلم باتجربه و خلاق دارد. مفاهیم شفاهی به مفاهیمی اطلاق می‌شود که از زبان (کلمات) برای توصیف آن استفاده می‌شود و مفاهیم غیرکلامی با تصویرسازی و قدرت تخیل فرد درک می‌شوند؛ بهتر است مفاهیم هم با کمک تصویرسازی در ذهن شکل گیرد، و هم به صورت کلامی برای فراگیر بیان شود. مفاهیم فرایندی، روند به‌سرانجام‌رسیدن امور مختلف را نشان می‌دهد. زبان‌آموزان نیاز است تا ارتباطات مفهومی را تمرین کنند و هنگامی که با مفاهیم جدیدی روبه‌رو می‌شوند، توانایی ارتباط دادن آن‌ها با دانش پیشین خود را داشته باشند.

1. learner-centered
 2. Collie & Slater
 3. Gajdusek
 4. rote learning
 5. Thomas & Thorne
 6. concepts
 7. romanticism
 8. naturalism
 9. cubism

-**طرح‌واره‌ها**^۱: الگو یا ترتیبی از دانشی است که فرد در ذهن خود ذخیره کرده است و از آن برای فهم اطلاعات جدید، کمک می‌گیرد.

-**استعاره**^۲، **تشبیه**^۳ و **قیاس**^۴، آرایه‌های ادبی راه‌های توصیف مفاهیم انتزاعی هستند؛ از طریق مقایسه مفاهیم ناآشنا با مفاهیمی آشنا که با آن ویژگی مشترک دارند. این موارد کمک می‌کند فرد تصوراتی در ذهن خود خلق کند که در عالم واقعی قادر به خلق آن نیست. فهم این آرایه‌های ادبی نشان‌دهنده درک بالایی خواننده از سطوح مهارت خواندن است. خواننده در این سطح می‌تواند درباره آنچه می‌خواند، بحث و نتیجه‌گیری کند.

-**تجسم کردن**^۵: خواننده گاه به هنگام خواندن رمان، شخصیت‌ها و موقعیت داستان را در ذهن خود بازسازی می‌کند. این کار به پروراندن ذهن او در راستای درک بهتر متن کمک می‌کند.

-**استنتاج کردن**^۶: استنتاج به معنای نتیجه‌گیری از مجموعه‌ای از واقعیت‌ها و اطلاعاتی است که در متن به خواننده ارائه می‌شود. گاه از این روش با عنوان «خواندن میان سطوح»^۷ نام برده می‌شود. خواننده از سرنخ‌های متن برای فهم آن استفاده می‌کند.

-**حل مسئله**^۸: یک خواننده ماهر با استفاده از راهبردهای مختلف بر اساس سبک‌های یادگیری متفاوت دشواری در امر خواندن را از پیش رو بر می‌دارد.

-**خلق ایده**^۹: بینش متفاوت و خلاقانه به موضوعات مختلف به تفکر و درک متفاوت می‌انجامد به گونه‌ای که انسان قادر خواهد بود دست به خلق ایده جدید بزند بدون آنکه از ایده دیگران تقلید کند. برای خلق ایده نو دو روش ارائه شده است:

۱- **طوفان فکری**^{۱۰}: بهترین روش برای خلق ایده‌های جدید، داشتن انبوهی از ایده‌ها است که به آن طوفان فکری گفته می‌شود. این روش که هم به صورت فردی و هم به صورت گروهی قابل اجرا است، برای خلق ایده‌های جدید و یا روشی جدید برای انجام کارها، بسیار کارآمد است. این روش به ویژه در گروه مؤثرتر است، زیرا هر ایده‌ای که در گروه بیان شود، موجب جرقه‌زدن ایده‌های جدید در ذهن هم‌گروهی‌ها می‌شود و به رشد فکری همه افراد گروه کمک می‌کند.

۲- **تفکر انتقادی**^{۱۱}: روشی که فرد از دانش خود برای داوری درباره درستی یا نادرستی ایده شخص دیگری استفاده می‌کند. از این روش در مهارت خواندن بسیار استفاده می‌شود؛ به این صورت که خواننده ابتدا متن را خوانده و با افکار کلی نویسنده آشنا می‌شود، سپس دیدگاه و عقیده خود را درباره متن بیان می‌کند. خواننده ملزم به قبول هر آنچه که می‌خواند، نیست، ولی بهتر است در این روش افراط نشود، زیرا کسی که هیچ عقیده‌ای جز نظر خود را قبول نداشته باشد، نمی‌تواند ایده‌های خلاقانه و جدیدی در ذهن خود شکل دهد.

-**خلاقیت**^{۱۲}: این مؤلفه بر اساس میزان روانی، انعطاف‌پذیری، بدیع و تازه بودن ایده و میزان پیچیدگی و سادگی آن سنجیده می‌شود.

1. schemas
2. metaphor
3. simile
4. analogy
5. visualization
6. inference
7. reading between lines
8. problem solving
9. create an Idea
10. brainstorming
11. critical thinking
12. creativity

فراشناخت^۱: به طور کلی فراشناخت به معنی تفکر درباره خود تفکر^۲ است. هر فرد بهتر است نقاط قوت و ضعف خود را بداند و درباره سبک‌های یادگیری^۳ خود آگاهی داشته باشد. در مرحله بعد از شناخت، فرد باید تفکر خود را ساماندهی کند و بر آن نظارت داشته باشد. همه این موارد به فرد کمک می‌کنند تا از راهبردهایی بهره بگیرد که یادگیری را سرعت می‌بخشند. به عقیده استرنبرگ^۴ (۱۹۷۷)، به نقل از توماس و تورن، فرد موفق کسی است که بتواند ذهن خود را سازمان‌دهی کند. این کار از طریق شناخت نقاط ضعف و قوت، سرمایه‌گذاری بر نقاط قوت و جبران نقاط ضعف، مقابله با انتظارات منفی، باور به توانایی‌ها و ایجاد فضا برای کمک به پیشرفت خود امکان‌پذیر است.

۳. پیشینه پژوهش

در موضوع استفاده از داستان کوتاه در تقویت مهارت خواندن تحقیقاتی زیادی به زبان‌های مختلف (بر پایه روش‌های مختلف رویکرد ارتباطی و دستور-ترجمه) صورت گرفته است که در ادامه به دلیل شمار زیاد این تحقیقات، به معرفی چند تحقیق مهم به ترتیب به زبان انگلیسی و فارسی در سال‌های اخیر (بر پایه رویکرد ارتباطی) بسنده می‌شود:

در پژوهشی به قلم ارکایا^۵ (۲۰۰۵) با عنوان «فواید استفاده از داستان کوتاه در بافت زبان خارجی^۶»، نویسنده نخست میزان اثربخشی داستان بر یادگیری دانش‌آموزان را آزموده و پیش از خواندن داستان، آگاهی کافی درباره شخصیت‌ها و موضوع کلی داستان در اختیار زبان‌آموزان قرار داده سپس، در زمینه متن داستان پرسش‌هایی برای زبان‌آموزان طراحی می‌کند. محقق برای تقویت تفکر انتقادی آن‌ها همچنین پرسش‌های کلی دیگری مانند دو نمونه زیر عرضه کرده است: اگر زبان‌آموزان جای برخی شخصیت‌های داستان بودند چه می‌کردند؟ و دیگر آن که دیدگاه زبان‌آموزان درباره داستان چیست؟ نویسنده در پایان ضمن بررسی سطح تفکر دانش‌آموزان، آن را به دو بخش تفکر سطح عالی و تفکر سطح پایین^۷ تقسیم کرده است. ارکایا تصریح کرده که دستیابی به تفکر سطح عالی از نتایج استفاده از داستان در آموزش زبان است.

در پژوهشی دیگر به زبان انگلیسی، به قلم خطیب و سیدرضائی^۸ (۲۰۱۳) با عنوان «آموزش زبان بر اساس داستان کوتاه^۹»، نویسندگان به بررسی تأثیر ادبیات به‌ویژه داستان کوتاه بر آموزش زبان دوم پرداخته‌اند. نویسندگان ضمن بیان فواید استفاده از داستان کوتاه در تقویت مهارت‌های زبانی زبان‌آموزان، استفاده از این روش را نه تنها برای مهارت‌های زبانی، بلکه برای تقویت قوه شناختی و تفکر انتقادی زبان‌آموزان مؤثر می‌دانند. از بخش‌های دیگر این پژوهش، بررسی برخی راهکارهای عملی برای تقویت تفکر انتقادی در آموزش زبان مبتنی بر داستان کوتاه است.

یکی دیگر از پژوهش‌های انجام شده درباره این موضوع، پژوهش الای^۹ (۲۰۱۶) با عنوان «رویکرد معلم و استفاده از داستان و داستان‌گویی در آموزش زبان فنلاندی^{۱۰}» است. نویسنده، نخست، فواید استفاده از داستان در آموزش زبان را شرح داده و سپس روش‌های مختلف استفاده از داستان و داستان‌گویی را بیان کرده است. در بخش بعدی این پژوهش، نویسنده پرسش‌نامه‌ای را که درباره تأثیر داستان بر بهبود روند یادگیری تهیه کرده بود، در اختیار ۲۵ معلم زبان خارجی قرار داد. بر اساس نتایج به دست آمده از این پرسش‌نامه‌ها، درصد بیشتری از معلمان استفاده از داستان را در روند یادگیری زبان‌آموزان رده‌های سنی متفاوت بسیار مؤثر دانسته‌اند. در پایان

1. metacognition

2. thinking about thinking

3. learning styles

4. Sternberg

5. Erkaya

6. "Benefits of Using Short Stories in EFL Context"

7. lower-order thinking

8. "Short Story-based Language Teaching (SSBLT)"

9. Eala

10. "Teachers Attitudes and Use of Stories & Storytelling in Finnish Foreign Language Education"

نویسنده چنین نتیجه‌گیری کرده که برای استفاده از این روش، چه در گزینش داستان‌ها و چه در آموزش زبان از طریق آن، حضور معلمی خلاق ضروری است.

پژوهش‌های انجام‌شده به زبان فارسی که در بیست سال اخیر انجام شده بسیار اندک است. این پژوهش‌ها به شرح زیر است:

پژوهش اول به قلم رویا لطافتی (۱۳۸۷)، با عنوان «ادبیات، بستری مناسب برای آموزش زبان به زبان‌آموزان ایرانی» است. نویسنده در این جستار ضمن بررسی عوامل مؤثر بر آموزش زبان، ادبیات را بستری مناسب برای آموزش زبان می‌داند. نویسنده همچنین رعایت سطح زبان‌آموز را در انتخاب متن بسیار مهم دانسته است، زیرا عدم ارتباط زبان‌آموز با متن، سبب دل‌سردی و رفتارهای تدافعی او می‌شود؛ بنابراین، متن نباید مشکل و فهم‌ناپذیر باشد. در پایان، نویسنده تأکید دارد که گزینش متن ادبی باید به شیوه علمی و متناسب با سطح زبانی زبان‌آموزان سنجیده شود.

پژوهش بعدی به قلم شیما معلمی و رویا لطفی (۱۳۸۹) با عنوان «آموزش زبان به کمک قصه» است. نویسندگان در این پژوهش برای آموزش زبان فرانسه از نمونه‌هایی از ادبیات شفاهی فرانسه و ایران با تکیه بر رویکرد ارتباطی بهره برده‌اند. به عقیده این پژوهشگران، استفاده از ابزاری همچون داستان، خلاء فرهنگی موجود حین آموزش را پر کرده و با فاصله‌گرفتن از سیستم‌های مرسوم آموزش، روند یادگیری سریعتر می‌شود. پژوهشگران در بیان اهمیت جایگاه داستان در آموزش زبان، طی دو جلسه وضعیت دانشجویان ترم سوم کارشناسی ارشد رشته آموزش زبان فرانسه در دانشگاه تربیت مدرس را در زمینه میزان آشنایی آنان با داستان‌های فارسی و فرانسه، تقویت مهارت صحبت کردن و نوشتن و ساختار داستان‌ها و دستور زبان بررسی کردند. در این طرح، نخست از داستان‌های معروفی استفاده شد که دانشجویان با آن‌ها آشنایی داشتند، مانند *هانسل و گرتل*، *شنل قرمزی*، *داستان‌های هزارویک شب* و غیره؛ سپس، تصاویری به زبان‌آموزان نشان داده شد که در بردارنده قهرمانان و شخصیت‌های مشهور جهان بود. در بخش تولید نوشتاری از دانشجویان خواسته شد تا قصه‌ای ایرانی یا غیرایرانی را در نظر بگیرند و یک یا چند شخصیت از قصه‌های دیگر به آن اضافه کنند و با در نظر گرفتن ساختار رایج در داستان، آن را بازسازی کنند. دانشجویان حین تولید نوشتار هم از دانسته‌های فرهنگی خود و هم دانسته‌های فرهنگ غیرخودی بهره بردند و سرانجام آن‌ها را در یک متن به هم درآمیختند. در جلسه بعدی از آن‌ها خواسته شد تا داستانی را به انتخاب خود آماده کرده و آن را به زبان فرانسه بازگو کنند. دانشجویان این کار را بسیار خلاقانه به صورت بازی نقش‌ارائه دادند. نویسندگان چنین نتیجه گرفتند که ادبیات در شکل کلی، روشی مناسب برای آموزش زبان خارجی به فارسی‌زبانان است و بهتر است در فضای دانشگاهی به کار گرفته شود.

در پژوهش بعدی از فائزه برومند، آرزو پوریزدان‌پناه کرمانی و محمدرضا صرفی (۱۳۹۵) با عنوان «به‌کارگیری داستان‌های کهن فارسی در آموزش زبان انگلیسی در ایران» نویسندگان بر این باورند که استفاده ماهرانه از ادبیات فارسی در آموزش زبان به رشد فردی زبان‌آموزان منجر می‌شود. نویسندگان در این پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسش‌ها هستند: آیا استفاده از داستان به افزایش انگیزه زبان‌آموزان منجر می‌شود و اینکه در کل آنان چه دیدگاهی نسبت به تأثیرات و کارکرد داستان‌ها دارند؟ برای پاسخگویی به این پرسش‌ها، نویسندگان، پرسش‌نامه‌ای شامل چهارده سؤال در اختیار زبان‌آموزان قرار دادند. با توجه به نتایجی که از داده‌ها حاصل شد، آشکار گردید که در ایران داستان به مقدار کافی در آموزش زبان انگلیسی استفاده نشده با این حال سرعت یادگیری زبان انگلیسی در زبان‌آموزان و علاقه‌مندی زبان‌آموزان به ادبیات فارسی افزایش یافته است.

پژوهش بعدی، حاصل تلاش محمد تقوی و محمدجواد هادی‌زاده (۱۳۹۶) با عنوان «آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان برپایه رویکرد داستان‌گویی با تکیه بر داستان‌های مثنوی» است. در این مقاله، نویسنده ابتدا تمامی رویکردهای آموزش زبان را مطرح کرده و سپس به توضیحاتی درباره آموزش داستان، به‌ویژه داستان‌های مثنوی مولوی، از طریق رویکرد ارتباطی پرداخته است. نویسندگان ضمن آنکه مهم‌ترین توانش را، توانش ارتباطی

دانسته‌اند، به تأثیر ادبیات فارسی به عنوان جاذبه فرهنگی و ایجاد انگیزه در یادگیری زبان فارسی تأکید کرده‌اند نویسندگان در ادامه به پنج ویژگی داستان‌های مثنوی و نیز نقش معلم در آموزش تأکید کرده‌اند.

پژوهش بعدی به قلم فهیمه حمیدی‌زاده و زهره محمدی زنوزق (۱۳۹۷) با عنوان «بررسی مقایسه‌ای دو روش داستان‌سرایی و بازنویسی متن در زبان دوم در درک اصطلاحات انگلیسی زبان‌آموزان ایرانی» است. در این پژوهش، ۹۰ زبان‌آموز سطح متوسط از میان زنان ایرانی براساس نمرات آزمون تعیین سطح آکسفورد انتخاب و به سه گروه ۳۰ نفری تقسیم شدند. این سه گروه تحت آموزش اصطلاحات از طریق داستان، بازنویسی متن و روش سنتی آموزش قرار گرفتند. زبان‌آموزان نخست برای ارزیابی شناخت دانش خود از اصطلاحات در آزمون شرکت کردند. سپس، زبان‌آموزان در ده جلسه ۴۵ دقیقه‌ای اصطلاحات موردنظر را از راه‌های گوناگونی مانند بیان مثال، نمایش تصاویر و غیره از معلم آموختند سپس با به‌کارگیری اصطلاحات آموخته‌شده، یک داستان کوتاه نوشتند. در گروه بازنویسی متن، متنی کوتاه شامل تعدادی اصطلاح بر اساس خلاقیت معلم و یا استفاده از برخی کتاب‌ها و یا ویدیوهای کوتاه نوشته شد. متن دوبار برای زبان‌آموزان خوانده شد. در مرحله اول، تنها گوش می‌دادند و در مرتبه دوم از آن یادداشت برمی‌داشتند. سپس، زبان‌آموزان به گروه‌های دوفره تقسیم شدند و در مدت ۲ دقیقه، متن شنیده‌شده را بازنویسی کردند. متنی که بازسازی می‌شد، می‌بایست دربردارنده اصطلاحاتی باشد که معلم در تدریس به کار برده بود. در مرحله بعد، تعدادی از متن‌هایی که زبان‌آموزان بازنویسی کردند، در کلاس خوانده شد و نمره‌ای برای آن منظور گردید. تدریس زبان در گروه کنترل به صورت سنتی و مرسوم و بدون هیچ گونه تکنیک خاصی انجام شد. پس از گردآوری داده‌ها، این نتیجه به دست آمد که روش داستان‌سرایی و بازنویسی متن تأثیر بسیاری بر درک اصطلاحات دارد، ولی روش داستان‌گویی نسبت به بازنویسی متن در درک اصطلاحات به مراتب تأثیر بیشتری داشته است.

۴. روش‌شناسی پژوهش

۴-۱ آزمون‌های پژوهش

آزمون‌های این پژوهش تعدادی از فارسی‌آموزانی است که در رشته آرفا در سطح فوق‌میان‌ی در دانشگاه علامه طباطبائی در تهران در حال تحصیل هستند. تعداد این زبان‌آموزان ابتدا ۱۱ نفر بود، ولی در پیش‌آزمون ۳ نفر از آن‌ها به دلایل مختلف امکان حضور در جلسه امتحان را پیدا نکردند و به همین دلیل، در جامعه آماری به حساب نیامدند و نتیجه آزمون بر مبنای ۸ زبان‌آموز ارزیابی شد. این گروه شامل زبان‌آموزان زن و مرد و بین ۲۰ تا ۴۰ سال سن داشتند و از کشورهای کره جنوبی، لبنان، عراق و روسیه بودند. از آنجایی که امکان همگن‌سازی زبان‌آموزان بر پایه ملیت آن‌ها وجود نداشت، آزمون‌ها از ملیت‌های گوناگون برای انجام این پژوهش انتخاب شدند و در سطح مابین‌میان‌ی و فوق‌میان‌ی قرار گرفتند.

۴-۲ مراحل اجرای پژوهش

کلاس‌ها در ساعت ۸ تا ۹:۲۰ صبح و در محیطی آرام در دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی دانشگاه علامه طباطبائی برگزار شدند. پس‌آزمون با فاصله کمی پس از تدریس آخرین داستان در ساعت ۱۶:۳۰ از آن‌ها گرفته شد. آموزش زبان‌آموزان بر عهده خود پژوهشگر بود.

در ابتدای درس، اطلاعاتی درباره منبع داستان در اختیار زبان‌آموزان قرار داده شد، برای مثال: پیش از تدریس داستان «حاضر جوابی بزرگمهر»، اطلاعاتی درباره «مرزبان‌نامه»، نویسنده اثر، زبان اصلی و برگردان آن به فارسی، نوع نشر داستان و اینکه حاوی چه نوع داستان‌هایی است، به زبان‌آموزان داده شد. در ادامه، به دلیل آنکه این زبان‌آموزان در حال تحصیل در رشته آرفا بودند، و موضوع این پژوهش نیز تقویت مهارت خواندن بود، توضیحاتی نیز درباره مهارت خواندن، فرایندها و راهبردهای خواندن و غیره در اختیار زبان‌آموزان قرار داده شد که با استقبال زیاد آن‌ها همراه بود. پس از آن، با طرح پرسش‌هایی، زبان‌آموزان با روند داستان و موضوع آن آشنا شدند و در ادامه، به متن داستان پرداخته شد. این داستان‌ها در حدود ۲ تا ۳ صفحه بودند. معلم نخست به زبان‌آموزان یک

دقیقه فرصت داد تا دو پاراگراف اول را برای خود بخوانند و از آن‌ها خواست تا به منظور درک کلی موضوع، متن را به صورت کلی بخوانند، و به آن‌ها گفته شد که نیازی به دانستن تک‌تک کلمات متن ندارند، بلکه نگاهی اجمالی برای فهمیدن موضوع کلی، کفایت می‌کند. پس از گذشت یک دقیقه، معلم از برخی از زبان‌آموزان خواست تا آنچه را که درباره متن فهمیده بودند به‌اختصار بیان کنند، سپس از آن‌ها خواست دوباره همان پاراگراف را بخوانند و به معلم گوش فرادهند تا تلفظ درست کلمات را به خاطر بسپارند و در حین خواندن این بار توجه خود را به کلمات دشوار و ناآشنای متن معطوف کنند. معلم به صورت مستقیم معنای کلمات را به زبان‌آموزان توضیح نمی‌داد، بلکه با ارائه نمونه‌هایی در بافت‌های مختلف، سعی داشت تا آن‌ها خود، معنی کلمه را حدس بزنند. این روند در طول خواندن متن ادامه داشت و گاهی در میانه متن، معلم داستان‌هایی جالب مرتبط با متن برای زبان‌آموزان تعریف می‌کرد. پس از پایان داستان، به زبان‌آموزان اجازه داده شد تا با صدای بلند از روی داستان بخوانند و اینگونه به صورت خودکار اشتباهات خود را حین خواندن تصحیح کنند. پس از پایان یافتن داستان، زبان‌آموزان به پرسش‌هایی مرتبط با داستان پاسخ دادند. این پرسش‌ها در چند بخش طراحی شده بود که شامل پرسش‌های وصل‌کردنی^۱، لغات متضاد کلمات موجود در متن، سؤالات صحیح و غلط، سؤالات جای خالی، سؤالات چهارگزینه‌ای و گاه تشریحی بود. در مرحله پس از خواندن، تکلیفی خارج از کلاس برای زبان‌آموزان در نظر گرفته شد تا در جلسه بعد، جواب آن را با خود به کلاس بیاورند. این تکلیف‌ها بیشتر مقایسه‌ای بودند. مراحل اجرای پژوهش در جدول زیر به صورت خلاصه درج شده است:

جدول ۱. مراحل اجرای پژوهش

ردیف	نام مرحله	شیوه اجرا	زمان اجرا
۱	پیش از خواندن	زبان‌آموزان با موضوع داستان آشنا شدند، سپس از تجربیات شخصی آن‌ها پرسیده شد و بدین ترتیب به طور کلی در روند داستان قرار گرفتند.	۲۰ دقیقه
۲	حین خواندن	خواندن متن به دو شیوه فشرده و گسترده و روخوانی از متن برای آشنا شدن زبان‌آموزان با تلفظ صحیح کلمات.	۵۰ دقیقه
۳	پس از خواندن	تکلیفی برای خارج از کلاس برای زبان‌آموزان در نظر گرفته شد و درباره آن توضیحی داده شد.	۱۰ دقیقه
۴	پس از آزمون	برگزاری آزمون شامل ۴۵ پرسش چهارگزینه‌ای.	۶۰ دقیقه

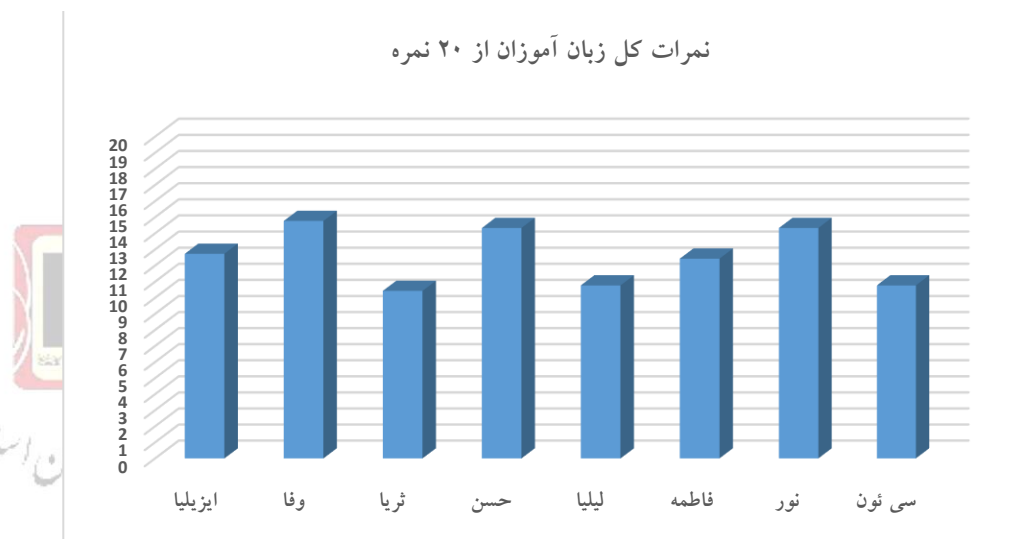
۵. ارائه و واکاوی داده‌ها

پیش از تدریس به کمک داستان که مقصود اصلی این پژوهش است، به مدت ۴ جلسه معلمی دیگر به روش دستور-ترجمه به زبان‌آموزان تدریس کرد و براساس آن آزمون‌های از زبان‌آموزان گرفته شد. نمرات آزمون‌های که پس از تدریس بر مبنای روش دستور-ترجمه گرفته شد، در جدول زیر درج شده است. نمرات آزمون از ۲۰ نمره محاسبه شد. سه نفر از زبان‌آموزان حدوداً نمره ۱۴، دو نفر از آن‌ها نمره ۱۲ و سه نفر دیگر نمره ۱۰ را کسب کردند. با وجود آنکه تمام افراد حاضر در پژوهش نمره قبولی را کسب کردند، ولی هیچکدام نمره بالایی کسب نکردند. میانگین کل نمرات در این آزمون، ۱۲/۵۷ است که نشان می‌دهد زبان‌آموزان به صورت میانگین به ۶۲/۸۵ درصد از پرسش‌ها پاسخ درست دادند.

1. matching questions

جدول ۲. نمرات کل آزمون اول بر مبنای روش دستور-ترجمه

تدریس براساس روش دستور-ترجمه		
زبان‌آموزان	نمره کل	درصد پاسخ درست
ایزیلیا	۱۲/۷۳	٪ ۶۳/۶۵
وفا	۱۴/۷۷	٪ ۷۳/۸۵
ثریا	۱۰/۴۳	٪ ۵۲/۱۵
حسن	۱۴/۳۳	٪ ۷۱/۶۵
لیلیا	۱۰/۷۷	٪ ۵۳/۸۵
فاطمه	۱۲/۴۳	٪ ۶۲/۱۵
نور	۱۴/۳۳	٪ ۷۱/۶۵
سی‌ئون	۱۰/۷۷	٪ ۵۳/۸۵
میانگین	۱۲/۵۷	٪ ۶۲/۸۵

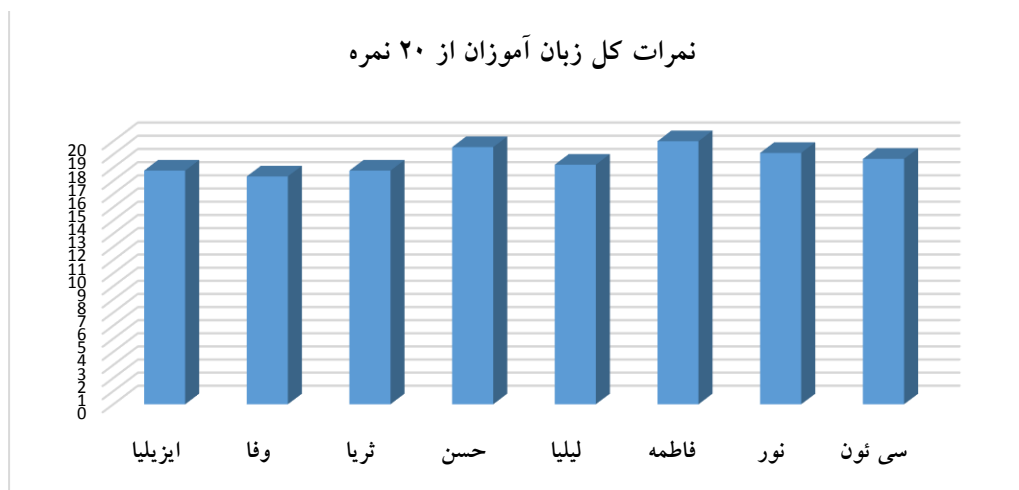

نمودار ۱. مقایسه نمرات زبان‌آموزان در روش دستور-ترجمه

در مرحله بعد، پژوهشگر به مدت ۳ جلسه، ۲ داستان کوتاه را به شیوه‌ای که در بخش روش‌شناسی به طور کامل توضیح داده شد، به زبان‌آموزان تدریس کرد. این روش برخلاف روش دستور-ترجمه، محدود به آموزش معنی لغت به لغت کلمات و نکات دستوری نیست و بازخوردها نیز به صورت مستقیم داده نمی‌شود. پس از اتمام دوره، آزمون‌های زبان‌آموزان گرفته شد که براساس محتوای همان دروسی بود که به آن‌ها تدریس شد. این آزمون شامل ۴۵ سؤال بود که از ۲۰ نمره محاسبه شد، و فاقد نمره منفی بود. میانگین نمرات زبان‌آموزان در این آزمون، ۱۸/۵۵ است که نشان‌دهنده آن است که آن‌ها توانستند به ۹۲/۷۴ درصد پرسش‌ها پاسخ درست دهند.

جدول ۳. نمرات کل آزمون دوم بر مبنای روش داستان کوتاه

تدریس براساس روش داستان کوتاه		
زبان‌آموزان	نمره کل	درصد پاسخ درست
ایزیلیا	۱۷/۷۷	٪ ۸۸/۸۵
وفا	۱۷/۳۳	٪ ۸۶/۶۵
ثریا	۱۷/۷۷	٪ ۸۸/۸۵
حسن	۱۹/۵۵	٪ ۹۷/۷۵
لیلیا	۱۸/۲۲	٪ ۹۱/۱۰
فاطمه	۲۰	۱۰۰٪
نور	۱۹/۱۱	٪ ۹۵/۵۵
سی‌ئون	۱۸/۶۶	٪ ۹۳/۳
میانگین	۱۸/۵۵	٪ ۹۲/۷۴

نمودار ۲. مقایسه نمرات زبان آموزان در روش داستان کوتاه

انحراف معیار در آزمون اول که بر اساس روش دستور-ترجمه گرفته شد برابر با $۱/۷۷$ است و انحراف معیار در آزمون دوم که بر اساس روش داستان کوتاه انجام شد، برابر با $۰/۹۴$ به دست آمد. این آمار نشان می‌دهد که با وجودی که اختلاف نمرات در هر دو آزمون کم است، ولی در روش داستان کوتاه اختلاف نمرات کمتر از اختلاف نمرات در روش دستور-ترجمه است. به عبارت دیگر، می‌توان گفت که آزمودنی‌ها در روش زبان‌آموزی داستان کوتاه عملکرد همگن‌تری نسبت به روش دستور-ترجمه داشته‌اند.

جدول ۵. میانگین و انحراف معیار نمرات آزمودنی‌ها در دو روش دستور-ترجمه و داستان کوتاه

آزمون	تعداد آزمودنی	میانگین نمرات	انحراف معیار
روش دستور-ترجمه	۸ نفر	۱۲/۵۷	۱/۷۷
روش داستان کوتاه	۸ نفر	۱۸/۵۵	۰/۹۴

در مرحله آخر تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون آماری تی زوجی، به بررسی تفاوت عملکرد آزمودنی‌ها در دو روش زبان‌آموزی می‌پردازیم.

جدول ۶. تی زوجی در دو آزمون

مقایسه دو روش دستور-ترجمه و داستان کوتاه	اختلاف میانگین	انحراف استاندارد	سطح اطمینان بالای ۹۵٪		t	درجه آزادی	درجه معناداری
			حد پایین	حد بالا			
	-۶/۰۲	۱/۸۶	-۷/۵۸	-۴/۴۷	۹/۱۶۵	۷	۰,۰۰۰

همانطور که در جدول مشاهده می‌شود، سطح معناداری برابر با $۰,۰۰۰$ است و با توجه به توزیع نرمال داده‌ها، و تحلیل تی زوجی، این نتیجه حاصل می‌شود که اختلاف معناداری بین میانگین نمرات در این دو روش وجود دارد. پس تدریس به روش داستان کوتاه نتایج بهتر و قابل توجهی را نسبت به روش دستور-ترجمه نشان داد.

۶. نتیجه‌گیری

پس از محاسبه آزمون تی، این نتیجه به دست آمد که میان دو روش دستور-ترجمه و روش استفاده از داستان کوتاه تفاوت معناداری وجود دارد. فارسی‌آموزان در روش داستان کوتاه نمرات به مراتب بهتری کسب کردند و تمام نمرات تقریباً در یک سطح قرار داشت. اکنون با توجه به تحلیل‌های صورت گرفته و بحث و بررسی پیرامون فرضیه پژوهش، می‌توان تأثیرات داستان کوتاه در یادگیری مهارت خواندن را چنین برشمرد:

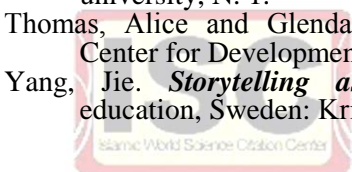
۱. فارسی‌آموزان، از روش استفاده از داستان کوتاه در آموزش زبان، بسیار استقبال کردند.
۲. فارسی‌آموزان در مقایسه با روش‌های سنتی مانند دستور-ترجمه، رغبت بیشتری به ادامه درس نشان می‌دادند و تمام تکالیفی را که در هر جلسه معلم/پژوهشگر برای آنها تعیین می‌کرد، به‌طور کامل انجام می‌دادند.

۳. با توجه به استفاده معلم از داستان‌های فارسی، زبان‌آموزان علاوه بر تقویت مهارت خواندن خود، با ادبیات و فرهنگ ایران نیز آشنا می‌شدند.
۴. به دلیل وجود اصطلاحات و ضرب‌المثل‌ها در داستان، زبان‌آموزان با این مفاهیم و نحوه به‌کار بردن آنها در متن آشنا می‌شدند.
۵. معلم/پژوهشگر در طول تدریس همواره سعی بر آن داشت تا فارسی‌آموزان در روند آموزش شرکت داشته باشند. در ابتدای آموزش، تعدادی از فارسی‌آموزان کمتر صحبت می‌کردند و در بحث‌های داخل کلاس مشارکت نداشتند، ولی به مرور در بحث‌ها و گفتگوها شرکت کردند و به بیان عقیده پرداختند. یکی از تکالیفی که نظر آنها را به داستان‌ها جلب کرده بود، مقایسه ضرب‌المثل‌های درون داستان‌ها با مشابه آن در فرهنگ خودشان بود. همین امر فارسی‌آموزان را مشتاق به گفتگو کرد.
۶. معلم/پژوهشگر علاوه بر تدریس داستان‌ها سعی بر آن داشت تا نکاتی مفید در ارتباط با مهارت خواندن (نکاتی مانند فرایندهای خواندن، راهبردهای خواندن و غیره) در اختیار فارسی‌آموزان قرار دهد. از آنجاکه شرکت‌کنندگان در این پژوهش، در حال تحصیل در رشته آزا بودند، این کار با استقبال زیاد آنها مواجه شد.
- با مقایسه نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های دو آزمون به روش داستان کوتاه و دستور-ترجمه با یکدیگر و بررسی میانگین نمرات زبان‌آموزان و انحراف معیار، می‌توان دریافت که نتایج در این دو آزمون با یکدیگر اختلاف معناداری داشتند و روش داستان کوتاه در مقایسه با روش دستور-ترجمه، نتایج بهتر و مؤثرتری را در آموزش زبان فارسی به‌خصوص مهارت خواندن نشان داده است.

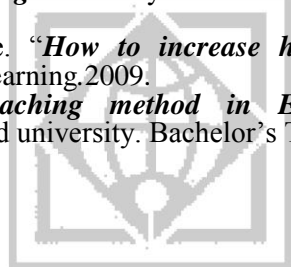
منابع فارسی

- آذریزدی، مهدی؛ *قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب*. جلد ۱ و ۲. کتاب‌های شکوفه. انتشارات امیرکبیر. تهران. ۱۳۹۷.
- اخلاقی، مریم و مهناز وصالها؛ *افزایش مهارت خواندن و درک مطلب از طریق روش‌های فعال*. رشد آموزش زبان. ۱۳۹۴. دوره ۲۹. شماره ۳.
- برمکی، فاطمه و محسن آیتی؛ *آموزش خواندن*. فصلنامه مطالعات حقوق. ۱۳۹۷. شماره ۲۵. صص ۸۷-۹۵.
- برومند، فائزه. آرزو پوریزدان‌پناه کرمانی و محمدرضا صبرفی؛ *بسه‌کارگیری داستان‌های کهن فارسی در آموزش زبان انگلیسی در ایران*. کنفرانس بین‌المللی ادبیات و زبان‌شناسی. ۱۳۹۵. تهران. ایران.
- تقوی، محمد و محمد جواد هادی‌زاده؛ *آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان بر پایه رویکرد داستان‌گویی با تکیه بر داستان‌های مثنوی*. پژوهش‌های زبانشناختی در زبان‌های خارجی. ۱۳۹۶. دوره ۴. شماره ۲. صص ۳۱۷-۳۴۰.
- حمیدی‌زاده، فهیمه و زهره محمدی زنونق؛ *بررسی تأثیر مقایسه‌ای داستان‌گویی و بازنویسی متن، بر درک اصطلاحات زبان انگلیسی زبان‌آموزان ایرانی*. پژوهش‌های زبانشناختی در زبان‌های خارجی. ۱۳۹۷. دوره ۸. شماره ۱. صص ۳۱۸-۳۰۱.
- خاوری، خسرو؛ *بررسی راهکارهای افزایش مهارت خواندن*. پژوهش زبان‌های خارجی. ۱۳۸۳. شماره ۱۶. صص ۹۷-۱۱۰.
- رشتچی، مژگان؛ *ادبیات داستانی کودکان و نقش آن در رشد تفکر*. تفکر و کودک. ۱۳۸۹. دوره ۱. شماره ۲. صص ۲۲-۳۷.
- رضی، احمد؛ *کارکردهای تعلیمی ادبیات فارسی*. پژوهش‌نامه ادبیات تعلیمی (پژوهشنامه زبان و ادبیات فارسی). ۱۳۹۱. دوره ۴. شماره ۱۵. صص ۹۷-۱۲۰.
- صحرائی، رضامراد (۱۳۷۹)؛ *بررسی مهارت خواندن و اهمیت آن در آموزش زبان خارجی*. متن پژوهی ادبی. دوره ۵. شماره ۱۴. صص ۱۳-۳۵.
- لطفی، رویا؛ *ادبیات، بستری مناسب برای آموزش زبان به زبان‌آموزان ایرانی*. پژوهش زبان‌های خارجی. ۱۳۸۷. شماره ۴۶. صص ۱۰۱-۱۱۵.
- معلمی، شیما و رویا لطفی؛ *آموزش زبان به کمک قصه*. نقد زبان و ادبیات خارجی (پژوهش‌نامه علوم انسانی). ۱۳۷۹. دوره ۲. شماره ۴. صص ۱۲۹-۱۴۱.

- Baghaei, Purya and Hamdollah Ravand. "A *cognitive processing model of reading comprehension in English as a foreign language using the linear logistic test model*". Learning and Individual Differences, 2015, Vol. 43, pp: 100-105.
- Clay, Marie. "The wider implications of educational innovation". Reading Recovery. 1991, New Zealand: Auckland University, Vol. 1, N. 1, p: 121.
- Collie, Joanne and Stephen Slater. *Literature in the language classroom*. Cambridge: Cambridge University Press. 1987.
- Eala, Louri. *Teachers Attitudes and Use of Stories & Storytelling in Finnish Foreign Language Education*. Finland: University of Jyväskylä. Bachelor's Thesis. 2016.
- Erkaya, Odilea Rocha. "Benefits of Using Short Stories in the EFL Context". Asian EFL Journal, Professional Teaching Articles Collection. 2005, Vol .8, pp: 38-49.
- Gajdusek, Linda & Patricia L. Carrell & Teresa Wise. "Metacognition and EFL/ESL reading". Instructional Science, 1998, Vol. 26, N. 1-2, pp: 97-112.
- Khatib, Mohammad & Seyyed Hasan Seyyedrezaei. "Short Story-based Language Teaching (SSBLT): A Literature Language Teaching Methods", International Journal of Basic Sciences & Applied Research, 2013, Vol. 1, N. 4, pp: 155-159
- Krashen, Stephen. Lao Christy yang. "The impact of popular literature study on literacy development in EFL: More evidence for the power of reading". System. 2000, Vol. 28, N. 2, pp: 261-270
- Larsen-Freeman, Diana & Marti Anderson, *Techniques and Principles in Language Teaching*, Oxford: oxford University Press. 2011.
- Richards, Jack C. *Key issues in language teaching*. United Kingdom: Cambridge University Press. 2015.
- Scharer, Patricia. "What is reading?". Policy into Practice, 2012, USA: The Ohio state university, N. 1.
- Thomas, Alice and Glenda Thorne. "How to increase higher order thinking" Metarie, LA: Center for Development and Learning. 2009.
- Yang, Jie. *Storytelling as a teaching method in ESL classroom*. School of teacher education, Sweden: Kristianstad university. Bachelor's Thesis. 2011.

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام

IMAM KHOMEINI
INTERNATIONAL UNIVERSITY

انجمن علمی زبان ادبیات فارسی

چهارمین همایش ملی آموزش زبان فارسی - ۱۳۹۹

www.anjomanfarsi.ir